

Ik werkte op Harreveld.
1964.

Wat een schat aan ervaring doe ik op. Later is alles vervluchtigd. Daarom ga ik mijn indrukken vastleggen. Misschien kan ik 't later nog eens gebruiken, of blijft 't alleen een herinnering waar ik bij het overlezen alleen zelf plezier van heb.

Wat is het merkwaardig gelopen. Mijn hele huwelijk heb ik het les-geven aan vastgelopen kinderen niet kunnen laten. Nooit ben ik officieel gevestigd geweest. Altijd nam ik in behandeling wat op mijn weg kwam. Het begon geloof ik met Tr. Z., een lieve zwaar-dove vrouw waaraan ik liplees-les gaf. Zelf leerde ik de stof uit een boekje. Toch was [✓] resultaat zo, *✓ het* dat op een bazaar bij de verloting de vrouwen het aflezen van de nummers niet horen konden *✓ elwt* door het geroezemoes, maar zij ze wel zag van de mond van degene, die het aflas. Toen kwam D.G. de stotteraar, P.K. de doof geworden kleuter en daarna het werken met w.bl. eigen kinderen en verder Jan IJnte, Laura, Geert en Jetse, Jaapje, te veel om op te noemen.

Telkens was er de tweespalt: dit werk tegenover de huishouding en het gemeentewerk.. En nu kwam opeens door Harmen's ziekte en zijn vroege pensioen deze baan, net als het vroegere werk, op mijn pad.. We vonden n.l. een aantrekkelijk huis in de Achterhoek. De enige vraag was echter of ik daar -zo buiten- wel werk zou vinden. Twee dagen later vraagt Harmen's spraakleraar of het niet iets voor zijn vrouw zou zijn om zijn werk op Harreveld van hem over te nemen.: allemaal jongens van 6 - 18 jaar, die uit de ouderlijke macht gezet waren en storingen en achterstand op taalgebied hadden.

Na gesprekken met broeder Lodewijk, de directeur en de psycholoog kreeg de aanstelling gauw zijn beslag en voorlopig ga ik er Imaal per week ^{heen} een dag heen. *✓ één* De wonderbaarlijke situatie is ontstaan, dat een predikantsvrouw meewerkt aan het katholieke charitatieve werk. B. Lodewijk memoreerde het met veel plezier.

Voor mij is het een heel speciale ervaring dat contact met de kloostergemeenschap, al is 't ook zeer uiterlijk. Harreveld is een oud landgoed. De statige gebouwen, op zij geflankeerd door een kerk, liggen tegenover een forse dorpskerk. Een ruim voorplein met gazon en de bijgebouwen, het is een heel complex.. Als ik 's morgens vroeg de brug over kom rijden dan doet het me wat. De portier is broeder Timotheus. Hij doet me aan een pion op het schaakbord denken: zwart met een glimmend rond blozend kopje. Zijn positie zal ook wel dusdanig zijn: gering en toch op een bepaald moment zeer belangrijk. Ik word hevig door hem verwend met koffie en thee de hele dag door. Ook de maaltijd, die ik in de gastenkamer gebruik, wordt door hem binnen gebracht en voordat hij me smakelijk eten gewenst heeft, begin ik niet.

De eerste paar keer was hij zowat mijn enige volwassene aanspraak, behalve een groet in de gangen, gewisseld met allerlei 'broederlijke' figuren. Langzamerhand komen er contacten.. Mijnkamertje ziet met een hoog raam uit op een binnenplaatsje: rustig, keurig behangen, met *✓* tafel, enkele stoelen en een rustbed (op mijn verzoek er geplaatst; eventueel kan ik er een middagdutje doen) een wastafel en een kast. Er liggen 2 zulke kamertjes naast elkaar. 't Gaf de mogelijkheid om zonodig daar een jongen te isoleren. Dus eigenlijk werd het dan als cel gebruikt.

Het wil me soms niet aan, dat al deze jongens met de politie in aanraking geweest zijn. Het boek en de film van 'Boefje' komt me vaak in gedachten. Zo gisteren in de middagpauze. Daar stond zo'n slungeltje tegen de muur te hangen. Die was uit de eetzaal gestuurd. Ik had hem blijkbaar in onderzoek gehad. Zijn naam zei het me. Ik kende hem niet meer. Zo'n onopvallend kleurloos kereltje en dus één, die in zijn schoolprestaties volkomen faalde. Was dat mee de oorzaak, dat hij ontspoorde of waren het de huiselijke omstandigheden, waardoor er op school niets van hem terecht komt?

Zo merk je zelf, hoe het individuele geval je al gaat ontschieten. Het kan niet anders. Uit de massa zijn nu enkelen, die me voor de geest staan, als ik in bed lig en niet slapen kan. Over hen wil ik schrijven en die groep zal zich wel uitbreiden. Maar een mens moet nu eenmaal ook aan zelfbescherming doen. Prof. de S. 's betoog schiet me te binnen " Gij zult Uw naaste

liefhebben als U zelf“ wijst ook heen naar een zekere zelfliefde. Het zal wel een hele toer worden niet geheel door Harreveld opgeslokt te worden. Gelukkig, dat er een remmende, zorgend en eisende achtergrond van H. is; die roept nu ook of we ook gaan eten.

De verhouding over en weer begint minder vreemd te worden. 'k Krijg confidentie's. Zo een jongen van 14 jaar: "Mevrouw, me moeder is 34 jaar en nou krijgen we nog een broertje". "Heb je meer broertjes?" "Ja we zijn met zijn elven!" Het is een jong, wat graag praat, doch ik heb het verder maar afgekap.

20 Januari.

Vandaag viel me op, dat de dag me minder vermoeid had. Pas tegen 4 uur, toen alle jongens weg waren, nam ik een saridon tegen de hoofdpijn. De eerste dag moest ik dat voor het middagmaal doen, daar ik toen op was. Dit was de dag van testen geweest en dat is razend vermoeiend.

Bijna alle jongens hadden geen benul van de lettergreep verdeling. De korte en de lange klinkers. Vaandel werd met a geschreven. Eendje werd op de klank als eentje geschreven, enz. De eerste indruk was: ik kan wel een stuk of wat combineren. Edoch, wat merkte je nu een verschil in 'aannemen' Bij de één slaat het aan, bij een ander volkomen niet. Wat moeten de oefeningen apart uitgezocht worden. Pas bij een enkele begin ik 'grond' te krijgen. Zo b.v. bij Huub, doch toen hij een fout in de eu en de ui klanken maakte, ging ik dat eens peilen en toen bleek dat volkomen mis te zitten. Je stoot dan zo'n jongen direct weer uit zijn zekerheid. Dat moet ik niet doen, ik moet voorzichtiger zijn.

Wat ik tot nu toe deed, komt eigenlijk hier op neer:

1° dat zijn de lange, en dat zijn de korte klinkers.

2° de e is een dief, neemt één medeklinker mee.

bij de lange gaat één teken vliegen,

bij de korte komt er één smokkelletter bij.

3° staan op het eind van het woord 2 medeklinkers, geen nood, dan gebeurt er niets.

Dan heb ik oefeningen gegeven. Om het woord met streepje te zetten geeft soms gewoon moeilijkheden. Bij enkelen, kwam ik tot het zachter worden van de s en de f

Hoe complex-gebonden b.v. een 14 jarige jongen nog is, blijkt uit het volgende: Ik zei in mijn uitleg: "Hoor: bij baars is de s scherp en bij baarzen gaat hij zoemen." "Dat is bij de bijen ook zo" Dan merk je op volkomen verschillend niveau te praten.

Als ik aan gisteren denk, staat me 't kleine jongetje Marcel voor de geest. Armetierig schriel knaapje, dat ik de vorige week in de gang trof, uit de groep gestuurd. Ik maakte een praatje en het bleek me, dat hij voor een test bij me geweest was. Bij nazien blijkt, dat hij nog bijkans moet leren lezen, terwijl hij al 9 jaar is. In zijn ouwelijk colbertjasje, magere gezichtje met nerveuze trekken en veel te grote ogen stond hij tegen de muur te hangen. Dit tafereeltje heeft zich in mijn geheugen vast gegrift. Wat wordt de één al op een heel andere plaats in de wereld gezet als de ander. Ik zag een bepaald milieu achter dit kind in mijn verbeelding opdoemen, dat niet te best is. Het is toch merkwaardig hoe verschillend de jongens op je werken.

Over mijn werkmethode.

Bij de meest leerlingen ben ik begonnen met hen de lange, korte en afgesloten klinkers te leren en deze te laten toepassen in de meervoudsvorm.

1° dan eerst rijen woorden geven, waar in het meervoud niets verandert en ze alleen de verdeling van de lettergrepen bewust moeten worden: boek boe-ken (-en is 'dief')

2° Rijen met woorden met lange klinker (één gaat 'vliegen')

deze " " " " ook, met op het eind 2 medeklinkers: dan 'vliegt hij niet'

dit door elkaar met woorden met tweeklanken

3° woorden met korte klinkers: intrede van de verdubbeling van de medeklinker in het midden van het woord in de meervoudsvorm (de smokkelletter)

deze woorden ook eindigend op tweemedeklinkers.

4°. lang en kort door elkaar

“ + twee-klanken (zoals boe-ken) door elkaar

5°. Dit zelfde toepassen in het bijvoeg. naamwoord :

het bre-de pad

de slech-te weg

het dun-ne boek

6°. toepassing door nieuwe woorden te maken met -ig, -ing en -elijk.

Teken van taalarmoede

P.v.L. 13 jaar wilde weten waar mijn kinderen op school waren en had het over “mijnbroertjes en zusjes”. Nadat ik hem op de fout gewezen had, deed hij het nog eens. ✓

Gesprek gehad met mijnheer Kr. Hij vroeg mij, welk taal-cijfer hij Fr. moest geven. Ik antwoordde, dat ik daar geen invloed op wou uitoefenen, dat dat in verband met de klas gegeven moest worden en dat ik alleen hoopte, dat hij later aan het resultaat zou kunnen merken, dat hij les gehad had bij mij. Een suggestie, die op niets berust, is niets waard. Ik merkte dat hier spanningen met mijn voorganger waren geweest. Volkomen overeenstemming bereikte ik, bleek me, toen ik zei: “Hij heeft een tekort, maar we moeten hem leren met zijn gebrek te leven, het niet verdoezelen, doch met hem er tegen vechten en eerlijk onder ogen zien”. alleen

Later had ik met Fr. U. op dit punt een gesprek. Die kreeg geen cijfer op taal. Ik zei “Dat kan ook niet” en wees hem op zijn werk. Hij: “Er staan haast geen fouten in”. “Nee” zei ik, “dat vind ik erg aardig van mijnheer, want als hij het wel aanstreept, had jij vreselijk veel fouten.”. Ik streepte ze aan en zei: “Mijnheer merkt, dat jij je best doet en daarom wil hij je sparen en zet alleen een teken, dat hij het gezien heeft. Ik beloofde hem, dat we samen vechten zouden. x

Marcel N. las eerst zeer spellend. We deden rijen oefeningen; lezen van woorden met dubbele medeklinkers enz.

Hij is nu blijkbaar in t synthese stadium. Ik kreeg tenminste zulk soort fouten in zijn schriftelijke werk:

mageriefkoe

Januari '67.

Gisteren had ik twee noemenswaardige ervaringen..

1°. Gertje v.E.. Deze jongen zat vol agressiviteit. Bij zijn werk schakelde hij ook zijn hersens niet genoeg in. Ik adviseerde, dat hij eens naar de speelkamer moest. Mevr. Kr. reageerde positief en inderdaad is dit gebeurd en ik constateerde in zijn gedrag al enige ontspanning, doch wat zeer opmerkelijk was, was dat zijn handschrift volkomen veranderd was. Was dit eerst een verkramppt schrift en zeer in een beweging, waarin hij haast niet ophouden kon en waarin hij telkens vergissingen maakte; nu was het plotseling wijder uit elkaar en volkomen analytisch, los van elkaar af geschreven. Dus hier precies het omgekeerde van wat Marcel vertoonde.

25 draagt
26 freit
27 lennist - dant
28 verbaagt - vendedigt
29 hoar - schreit
30 breedt

21 nov. 1966

Gertje v.E.

3 1 houdz houd vint verwonder
2 w e g. bly ft, houd van myt.

2° T.U. Vanmiddag kregen we een heel gesprek naar aanleiding van het feit, dat ik merkte, dat deze jongen een f.100 uitgegeven had. Op mijn aanraden, dat hij moest gaan sparen, bleek dat hij de rente veel te laag vond. In een dag kon hij wel f.10 verdienen (b.v. 6% van f.100 = f.6 Wat was dat nou. f 100

Er kwam van alles los: hoe hij hooi gepikt had, hoe hoe hij een man, die zomaar bij zijn moeder kwam (hij schilderde hoe die bij de moeder in bed lag, de auto hoorde stoppen enz.) met een mes gegooid had en hoe het er vlak langs ging. Ook hoe hij zelf in de cel gezeten had en had willen vluchten, en hoe hij een revolver had zien hangen en hoe hij die had willen pakken, doch hoe het hem niet lukte, daar hij een andere kant op moest. Hij legde me uit, hoe je alle sloten open kan maken en beschreef me het instrument, wat daar handig voor was. Ook hoe je een auto gemakkelijk in de fik kon steken. X X

Ik was volkomen ontdaan van dit alles en mijn reacties waren voor mijn gevoel zeer onvoldoende. Het meest "to the point" voelde ik mijn opmerking: "Wat zou ik over jou een verdriet hebben als ik je moeder was". Hij houdt beslist van zijn moeder. Het is ook wel een gevoelige jongen. Hij houdt van dieren. Heeft me al eens toevertrouwd, dat hij oppasser in de dierentuin wou worden, doch zijn moeder vond, dat hij er niet genoeg zou verdienen. Hij moest een vak leren.

Als een reactie op een verwerping door mij van zijn gedrag zei hij ook nog: "Ik hou niet van zo'n saai leven, ik wil gangster worden. Ik ben de ondeugendste jongen uit de straat". Toen ik op hem inwerkte om niet met de groep mee te doen, kwam: "Hoe kan dat nou, als ik de leider ben?! O, wat moet dat worden en wat doet Harreveld aan de morele opvoeding?" "

Over Flip zijn tafels.

Hij kan b. v. 2 - 3 - 4 - 5 vloeiend in de rij zeggen. /

Nu liet ik hem alleen de antwoorden zeggen: zo 2 - 4 - 6 - 8 enz.

Bij de tafel van 2 ging het. Bij de tafel van 3 moeizaam en bij 4 was hij er af.

Tafels leren

1°. aanschouwelijk op papier tekenen in kleuren.

2°. daarvanaf lezend opzeggen. ✓

3°. op kaartjes zetten.

antwoorden leggen.

4°. antwoorden omkeren en zeggen

5e. door elkaar doen

uit de rij structureren

Wijzen op bepaalde structuren in de beeldvoorstelling

5 - 10 - 15

En b.v. in de tafel van 9: 4 maal 9 = 4 balken en van elke balk is er één af

Dus reken uit; 4 10 = 36. Hij beleefde een 'a.ha erlebnisch'.

Nu wil ik alle tafels weer laten leren, nu in opzegging met bijwijzing van de vingers, waar hij is.

Bij Jos grote moeilijkheden gehad.: $3 \frac{1}{3} X = 50$.

$10 / 3 X = 50$ snapte hij.

Doch bij de overgang naar $10 \cdot X = 50 \times 3$ zat het hiaat. Het kunstje kon hij na een poosje, doch hij vergat 't volgens zijn zeggen telkens.

Deze jongen drijft op kunstjes. Ik ontdekte ten slotte, dat hij niet begreep hoe we van $10 / 3 X$ op 10 kwamen.

Hij zit zo vast in teller en noemer moet met hetzelfde getal vermenigvuldigd worden, dat hij niet snapte, dat als we $10 / 3 X$ veranderden in $10 X$ we dit $3 \times$ zo groot gemaakt hadden en dat we daarom 50×3 namen, omdat we met een gelijkheid te maken hadden.

Meervoudsfout Het rumoer ontroofde mij de nachtrust.
Geschreven werd: ontroofden. Toen ik er een aanmerking op maakte was het commentaar:
Er zijn toch veel, die wakker blijven.

H. R. kwam bij me en vroeg wat het betekende, als een vrouw wee had. 'k Begreep, dat hij weeen bedoelde en ik legde hem de hele bevallingsgeschieenis uit. Allerlei vragen kwamen los, waarop ik zo goed mogelijk probeerde te antwoorden. Even tipte ik de pil aan, doch praatte daar zelf snel overheen. Hij vroeg niet meer; het ontging hem. Hij vertelde, dat er in een vorig tehuis wel eens over gepraat was, over sex-dingen.
'k Bracht verslag hierover uit aan mijnheer v. K

J..I . Donderdag 8 Juni vroeg hij me: "Mevrouw, wat is mini-pauze?" Ik vermoedde, dat hij meno-pauze bedoelde en legde hem de ongesteldheid kwestie bij vrouwen uit. Er zit iets ontroerends trouwhartig in de manier waarop deze jongen met deze dingen bij me komt. (hoe kwam hij hierop? Door het lezen van de Libelle.)

Flip paste het werkwoord-schema niet goed toe : leunen
ik leunen
Jij leunent enz.

Adri L. Eerst behandeling van de taalarmoede. Nu hese stem : gespannenheid. Methode Sch..
A. gebruikt, hiermee haak ik in op de speelkamer- therapie

Jorrit.d e J. (in aanwezigheid van de moeder)
Een bijzonder waardevolle les gehad. appel - mes - bordje - schil .
Eerst dingen op de plaatjes leggen (uitstel van het appel opeten lukte)
"Geef de appel aan Mevrouw "
na aarzeling lukte het, dacht nu gaat het gebeuren. Ik gaf de appel terug, toen opdracht:
"Geef de appel aan Mama, net zo met mes en bordje".
Tenslotte ga ik schillen. Hij moet de schil weer op het plaatje leggen. Eindelijk ga ik dan toch schillen en snijd ik er een stukje af en mag hij eten
Dan de moeilijke opdracht : "Geef mama een stukje" Ik moet zijn hand vasthouden ; als die al op weg is naar de mond, duidelijk zeggen en ja het lukt.
Hij geeft het zijn moeder. Nu is het afwisselend. Het lukte. Dan ineens: "Gooi de appel op de grond.". Grote verlegenheid. Met hulp werd het op de grond gegooid. Toen kregen we de afwisseling. Eerst wou hij alles op de grond gooien. Hij moest nu echt goed horen. Heel mooi was, dat hij op een moment de appel al in zijn mond had en het er met zijn vingers weer uitkrabbelde om de goede opdracht uit te voeren. En succesvolle les!

Ervaring met Marianne.

In het begin probeerde ik M. plaatjes onder de klinkers te laten leggen. Het lukte niet. Mijn conclusie was gebrek aan klankanalyse.

We lazen globaal. Ze deed het leuk en we zijn nu naast mijn beginboeken in het 5^e deel van 'Lezen in de 1^e klas' van Dijkstra . Doch het begint moeizaam te worden en ik ben weer aan het zoeken. Ik laat die boekjes weer los, Ik probeerde weer of de plaatjes + klinkers lukten. Mis .

Op de lezing van Lo en Fo demonstreerde ik mijn behandelingsmethode en kreeg de vraag waarom ik met de klinkers begon. Ervaring was toch, dat de eindmedeklinker het eerst afgestructureerd wordt. Bij mij een a ha- belevens. Natuurlijk , daar moet ik mee beginnen en

zie: bij Marianne lukte dit wel. Stom met lezen van rijtjes doe ik het wel en hierbij had ik het vergeten. 'k Ga nu zulke envelopjes maken.

E. H. 14 jaar Voorbeeld van complexgebondenheid
Dictee na behandeling van de -ge kaart

E. H. 14 jaar
garage
shellage
asperage

Lammie E. Een jongetje, die als het ware is blijven hangen in de gebarentaal.

In de beleving reageert hij heel goed en het schijnt dat hij een passief taalbezit heeft. Bij nader bekijken is dat totaal niet zo.

Op drachten, los van de beleving als b.v. wijs aan de lepel enz. , kan hij niet uitvoeren.

Bij het eerste lotto van lepel - vork enz. was het plaatje leggen nog moeilijk. Het bleek me, dat plaatjes voor hem nog geen symbolen van de werkelijkheid waren.

Hij kon op een moment stoel leggen op stoel en iets zeggen, wat er op leek, doch in realiteit kon hij geen stoel aanwijzen.

Mooie ervaring met Lammie.

Het regende enorm en ik 'sprak' met hem over die regen. 'k Deed gebaren van drup - drup - drup en zei "Nat---brr ---" Hij knikte en zei : "Poep" Dat kan betekenen --vies of het spoelt, plast van de regen , een plasregen zeggen wij ook. We hoorden dat plassen ook echt en net als een lepel en vork niet gedifferentieerd zijn (ze vallen beiden onder het eetgebaar) Zijn poepen en plassen ook niet onderscheiden voor hem^x.

Een andere ervaring. Bij de analyse van dierfiguren kwam ook een plaat van een koe en werd.o.a. op de uier gewezen. Ik 'vertelde' met woorden en gebaren dat we de koe melken en de melk drinken . De situatie kent hij best als boerenjongetje en hij begreep me prima.

Ineens wees hij op de uier en zei iets wat duidelijk leek op " ikke heb " en hij stak 2 vingers op en wees op zijnbroekje.

Vandaag bleek weer de slechte beeldopvatting.

L. is op 't ogenblik in de fase waarin hij alle actie's uitvoert . Dus bij het plaatje van een glas maakt hij direct een drinkbeweging : bij een hoed het gebaar van opzetten.

Deze bewegingen openbaren soms de bovengenoemde slechte beeldopvatting n.l.

bij een plaatje, dat een illustratie was van "zie de maan schijnt door de bomen", zag hij, niettegenstaande, dat de tekening duidelijk was en de maan hoog boven het huis achter de bomen getekend was , de maan aan voor een bal . Hij maakte een schop-beweging.

Ik kon hem niet corrigeren, ook al ging ik naar het raam, keek naar buiten en deed slaapbewegingen. De correctie bleek niet mogelijk zonder het reële nachtelijke verschijnsel.

Ik lees op het ogenblik Piaget en zoals ik al meer ervaren heb, ga je dingen zien, als ze je verteld zijn, die je daarvoor niet bewust opmerkte; niet in verband bracht, net je eigen denkbeelden.

Zo trof me nu erg Lammie's houding vanmiddag.

Iedere Woensdagmiddag ga ik met hem mee naar huis. "mama" is zijn kreet als hij me ziet. Ja Mama betekent ; U gaat mee naar huis.

Nee schudden en mamma zeggen houdt in "vandaag niet mee naar Mama"

Nu moest een medeleerlingetje mee naar Zelhem, omdat er Sinterklaasfeest was en ik bood aan Hans mee te nemen, daar we toch over Zelhem reden. Lammie verbaasd : "Mama ?" (d.w.z. Hans ook mee naar Mama?) Ik duidde en zei " Nee, Hans niet mee naar Mama.. Hans gaat naar de mama van Hans". Nu hadden we al veel voor en na gezegd :

de poot van de koe, de poot van de poes, het oog van -----enz.

Ongetwijfeld functioneerde dit van . Hij begreep opeens dat Hans ook een mama heeft.

En ik breidde dit toen uit: de ~~mama~~ van Lammie en

de ~~mama~~ van Hans.

Hij stak met een denkend gezichtje 2 vingers op, mij vragend aankijkend of er 2 mama's waren. Dit breidde ik uit tot veel mama's.

Hier was een heel klein stukje van de Copernicaanse omwenteling, waar Piaget op wijst, als de kern van de vroegste kinderlijke ontwikkeling. Van uit het middelpunt gezet worden.

Aan het hele kind was te merken, dat hij een ontdekking deed.

Voordien was mama een eigennaam voor zijn moeder, aanvankelijk ook voor zijn vader. Pas heel laat kwam deze differentiatie. Eerst benoemde hij zowel zijn moeder als zijn vader met het woordje mama, nu is het woord een relatie geworden van oudere vrouw tot kind. Nu is er een redenering waarin hij niet het middelpunt is.

Ongetwijfeld heeft het groeiend taalbesef door de van-relatie, die telkens gebruikt werd, hier mee geholpen dit besef te doen doorbreken. We zullen hier bewust op doorgaan. Kiekjes meenemen!

Vervog 1 week later.

Op een lotto stond een moeder, die een kindje uit de wieg tilt. Guitig zag Lammie me aan en zei vrij duidelijk op een kinderlijk toontje: Mama kom, mama kom.

30 Nov. 71. 'k Ging vandaag mee naar L's huis om les te geven en wist eigenlijk niet wat ik aan zou snijden. Doch de situatie bood zelf het programma aan. L. had n.l. van de klasjuffrouw een tekening mee gekregen. Eerst waren L's prestaties alleen een papier vol kleursmeren. Logisch als het plaatje geen symbool voor de werkelijkheid is. Nu was het een normale vroege kinderkrabbel waar een huis in te onderkennen was met ramen. Hij was ook content met de benoeming. De woorden huis en raam hadden we gehad. Die 'dingen' waren al objecten geworden.

Ik ging toen tekenen met hem een poppetje ogen oor neus armen benen voeten.

Hij vond het prachtig en alle 'geleerde' woorden konden we weer prachtig toepassen..

Een 2^e vorm was de acte benoemen: buigen lopen zwaaien waren door moeder leuk gedaan. *actie!*

Nu deden we Klap in je handen

Klap op je hoofd

Klap op de tafel

Klap op de buik van mamma enz.

Kaart Overheersing van het belevingscomplex.

Juf-----huis

Vaa--, brie--, sta--, ta--, vij--, dui--, roo--.

Tas hoort bij juf

Duif " " huis

Vijf " " juf, die geeft cijfer Bedoeld is natuurlijk : tas hoort bij huis

Omkerings verschijnselen.

e en *d* in verbondenschrift kijken we dit niet, wel als er geen goede klankanalyse is (er is auditieve verwantschap)

b en d dan vraagt het kind, naar welke kant de 'buik'?

Motorisch leren we van links naar rechts vooruit te gaan. Bij de d moet teruggegaan worden.

'k Meen, dat dit een reële moeilijkheid is. Waarom wordt b.v. de h nooit omgedraaid?

Ook de s wordt vaak omgedraaid, ook hier is de beweging teruggaand. Verder zie ik de j als *l*

Geschreven. Weer ontspoord de teruggaande beweging.

Correctie wordt gemakkelijk gekregen als verbaal terug gaan van de beweging onder woorden gebracht wordt.

Verder is de dominants kwestie van de klank van belang

b.v. ue domineert de u van zus

zo ook b.v. ji j domineert

pan-eneen pan-ne-*le*
bal-eneen bal-le-*le*
jal-pante en japanne-*le*

Het tekort in klankanalysevermogen uit zich ook in het in elkaar schrijven van meerdere woorden.

Voorbeeld van de overheersing van de realiteit –complexgebondenheid. H.B. 13 jaar

drogen
 ik droog ik droogde
 wij droegen wij droogden
 de bloemen zijn verwelkt (ik wou hebben gedroogd)
 de verwelkenden bloemen

Dag boek van een logopedische remedial teacher.

8-8-'77. Op school eerst allerlei rapporten bestudeerd van nieuw komende leerlingen.

Ik moet eens na gaan, wat ze bedoelen met aud.analyse synthese enz. Hoe test men dat? Het lijkt mij iets anders, dan wat ik er zelf onder versta. Het is ongetwijfeld een aanvulling op mijn eigen testgegevens, doch we zullen er een meer specifieke benoeming voor moeten uitvinden. 'k Moet de testen van de Oost Gelderse schooladviesdienst hiervoor bestuderen.

9-8-'77. Vandaag testte ik twee kinderen, die al op school min of meer mijn-soortig onderwijs gehad hadden.

Het viel me op, dat hoewel ze wisten, wat lange en korte klinkers waren, ze b.v. wel schreven

De dames dragen schoenen met hoge haken.

De en is bekend als 'dief' doch kennelijk wist het kind niet, dat de e ook een dief is.

In de klas wordt alleen geleerd: bij de lange kl. gaat er één af

Bij de korte kl. komt er één bij

't Essentiële van de lettergreepverdeling wordt niet genoeg geoefend. Ook hier moeten we een benadering vanuit allerlei gezichtspunten geven, net als bij het losstructureren van een woord uit zijn omgeving.

Dus naast 1 raam ---- veel ramen

Ook zwaar en zware

Ook haar en harig

En betaal en betaling

Hiermee worden tevens de achtervoegsels bewuste eenheden.

De tweede jongen had geleerd : bij de lange kl. gaat er één weg Doch hij wist niet ,wanneer dit gebeurt. Zo aarzelde hij bij groot Het begrip 'open lettergreep' bezat hij niet.

Dus hem heb ik geleerd: 1 raam veel ra-men

1 paard veel paar-den

en neemt altijd maar één letterteken mee Staat er nog een letterteken achter (en dan het streepje), dan zit hij opgesloten.

Hetzelfde jongetje snapte niet, waarom bij de korte kl. er één teken bijkomt

Ik heb hem uitgelegd, dat als we 1 hak veel ha -ken zouden schrijven, we moesten lezen:

Veel h(aa)ken Het moet tch een a worden, dus dekken we hem af met het zelfde lettetecken .

letterteken

We zeggen ha(k)-ken en spreken die tweede k niet uit.

Zoiets moet ook weer aangebracht worden door het van verschillende kanten telkens weer te benaderen. Dus oefenen als 1 net veel net-ten

1 nest veel nes-ten

2° aanbieding door het te laten zeggen van zulk soort woorden met --(lettergreep-streepje)

d.w.z. waar het -- moet, moet men een pauze in de uitspraak eisen. Zo'n hele rij dus laten zeggen met lettergreep'pauze'.

3° aanbieding: veel net-ten 1 net

veel nes-ten 1 nest enz.

dan worden de ll. zich goed bewust van de 2 medeklinkers achteraan het woord.

4° vermenging met woorden met 2-klanken:

1 net veel net-ten

5° “ 1 schoen veel schoe-nen enz.
 met woorden met lange klinkers : 1 net veel net-ten
 1 been veel be-nen
 1 paal veel pa-len enz.

Telkens dus rijtjes even gewijzigd toepassen. Dit gebeurt in de klassen beslist niet. Men denkt met die 2 regels klaar te zijn.

11- 8-'77. Heel gesprek gehad met O. en de psycholoog over omkeringen. M. O. zag als remedie het verbonden schrift. x

Bezwaren : We leren dan 2 lettertypes. Leesboekje anders dan het schrijfwerk.

Ik ben het met O. eens, dat een verkeerde schrijfwijze leidt tot omkeringen. Mijn visie is, dat b.v. de omkering van de s ontstaat doordat deze beweging begint met teruggaan.

In het primitieve stadium, als het kind nog schrijft van het lichaam uit en het wil een 9 kopiëren En het begint zo > dan ligt in de verwachting en gebeurt het als volgt : e

De e wordt ook nooit omgekeerd. De z wordt omgedraaid als het kind onzeker geworden is. Zo van hoe is het ook al weer ?

Andere omkeringen van de b en de d vermoed ik ligt ook hierin. Primair wordt de d ook als b geschreven met lusje vooruit. Op een moment weet men het niet meer welke kant men op moet. Daarbij komt dan door de klankgelijkheid 'het tweelingeffect' Het zelfde heeft men met de verwisseling van de m en de n . ✓

Therapie tactiele of lijfelijke benadering: d , n met de tong
 b , m “ “ lippen.

Het vershil vindt men ook in het letterteken terug.

Bezwaar van mij tegen O's plan was ook nog, dat het verbonden schrift allen helpt misschien bij de b en de d , maar niet bij de ue - iu - uo omkeringen.. *alleen*

12-8-'77. Telefoontje gehad uit Haarlem over een meisje, dat op een Montessorischool zat en dat niet tot lezen gebracht kon worden. 8 jaar. De schooladviesdienst had l.o.m.-plaatsing geadviseerd. Moeder wou een 'onpartijdig' oordeel. Zij meent, dat de S. A. de l.o.m.-scholen bevolkt wil hebben. Ik heb advies gegeven mee te gaan met dit advies, daar er geen andere mogelijkheden praktisch zijn. Dus is komst hier vrij zinloos. Zit er straks geen schot in, dan mogen ze voor didactisch advies met het kind hier komen.

13-8-'77. Een schat van een 11-jarige jongen gehad om te bekijken.

Hij heeft een l.o.m. in Amsterdam bezocht , zit nu op l.o.m. in Vechel. Krijgt elke morgen met een groepje remedial teaching en heeft 2 x in de week een hulponderwijskracht (een student in de pedagogie ?).

Volgens het verhaal van de moeder werd hij in de 1° test als zeer intilgent gediagnostiseerd. Hij kreeg in de eerste klas suikerziekte. In de familie is woordblindheid. Vader is econoom bij A.K.U. De ouders zijn gescheiden.

In de test liep alles vlot tot : lezen en spelling . Het kind is bij Bladergroen geweest en daar is de moeder niet meer gelukkig mee.

Oordeel is nu, dat men zelfs de technische school niet meer ziet zitten en Bladergroen wil observatie van 6 maanden. Het rekenen zit helemaal vast. Alles gaat tellend. Ze zijn weer met de rekenkist begonnen.

Mijn visie op het aanbrengen van reken-structuur :

Niet onder het tiental blijven; daar is geen motivatie meer voor.

'Schijnbaar' kan het anders. Balkenkaart tot 100

Symbool samenstellen uit kaartjes van tientallen en eenheden.

Zo rustig ook symbolen leren lezen en opbouwen tot 1000

Typend was, dat deze jongen, waar zo mee gewerkt was, toen ik 22 opschreef en vroeg: "Wat bedoelen we met deze 2?" en ik wees de eerste 2 aan, antwoordde: "nou 2" en ik "en die?" "nou ook 2" Dus de eerste 2 had niet de betekenis van 20.

Er moet begrip aangebracht worden. Aan alles voelde ik, dat op de 'training' het accent gevallen was 'k Ging even les geven en het ging leuk.

Bij het lezen waren de afgesloten klinkers niet bewust en er was verkeerde lettergreep-verdeling.

Spelling: het gewone beeld Resten van de klankanalyse, die niet zit en de korte en lange klinkerkwestie die niet beheerst wordt.

Opmerkelijk in de test was, dat Frank het absurde in de anker-serie opmerkte!

Over 14 dagen zal ik er heen om de onderwijskrachten te instrueren. Een nieuw experiment.

Handwritten note:
v. d. d. d.
p. d. d. d.
p. d. d. d. d. d. d.
n. i. s. t. e. s. t. e. r.

17-8-'77. Vandaag kreeg ik een meisje, dat goed rekt, doch zeer moeizaam leest. Ze is bij Mevr. O. geweest en die liep met haar vast en deze vroeg mij te helpen. Ik had het idee, dat het kind bij veel te eenvoudig materiaal gebleven was en dat ze echt toe was aan moeilijker stof. 'k Begon met de lange- en korte-klinker kwestie (rondom Pasen).

Vandaag na de vakantie toetste ik haar om te zien, waar we beginnen moesten en tot mijn schrik ontdekte ik, dat het kind niet fonetisch kon spellen: bederf----bu dee....

Later bij rondlopen werd het ook: er o n dee l oo pun

De k en de l klank ging aardig, doch de grondbasis is niet goed. Een blunder voor zowel Mevr. O als mezelf. Ook eu, ui, uu, u zitten niet.

Ik ben begonnen met tracing. Daar kwam uit, dat b.v. de eu geen eenheid was u-u
n en de ng was n .g.

Ook de lettergreep-verdeling is niet in orde.

Remedie: analyse oefeningen en ook zeggen.

Tracing kan ook in de b / d kwestie toegepast worden.

Van daag met de grotere jongens gewerkt met de werkwoorden behandeling.

Het viel me weer op, hoe nodig het is om de ll. te leren zelf het volle werkwoord te vinden.

b.v. hij voel.... zich niet goed. Nu wordt het volle werkwoord 'voelden' genoemd!

2 methodes: 1^e stam + en

2^e met de ik zal 'voelen'.

Didactische aantekeningen.

1^e de kinderen moeten leren 'switchen'

."Waarom stamp je zo op de vloer, Zus?" wordt aangevoeld als zij .

Zo als Jan zei: "Ik stamp op de vloer", dan is dat een hij

Dit blijkt in Harreveld een bron van fouten te zijn, en als het opgeheven is, komt er grote vooruitgang

2^e Bij het werkwoord-schema invoeren:

a) gewone werkwoorden met geen veranderingen.

b) werkwoorden met t in het volle werkwoord.

"ik kaf ' kreeg ik.

Hoe komen we aan het volle w.w. ?

c) onregelmatige w.w.

hebben, zijn, willen, kunnen, zullen, mogen.

d) hij = iedereen, allemaal hij-en en niet 'jullie' of 'zij'

e) wederkerige werkwoorden

f) werkwoord in de hoofdzin en bijzin

"ik loop hard" zegt moeder

Dus 't springt van "ik" op 'zij' -vorm .

Grote moeilijkheden van jij er achter en
jij-je = jij
 je broer = hij vorm !

Onderwerp enkelvoud en meervoud
 je ouders = zij -meervoud
 de familie= hij-vorm
 een, wel meer mensen

verzamelwoorden: de vijand)
 iedereen)
 de menigte)

Didactische opmerkingen

Werken met voorbeeld-kaarten.

Door gebruik gaat iets beklijven. Dat is beter dan door 'inheien'.

Dit gebruik ik vaak:

1°. bij globaal lezen: lesje Jan eet appel enz.

dan een kaart met appel – peer – enz.

2°. bij kleuren

kleur groen - rood enz.

vaak in combinatie met cijfers.

3°. lezen van de cijfers en de hoeveelheden.

Blokjesstructuur en voorbeeld.-kaart ; zowel met cijfers, kleuren als woordbeelden.

4°. bij vergelijking van de klankanalyse-bladen, dus:

"Hoor 'pet' bij 'school' of bij 'geit' ?

5°. bij rijen woorden lezen, waar klanken dicht bij elkaar liggen.

eu van Teun ui van huis uu van vuur

Dit boven de te lezen rijen:

reus	reus	beurt
ruis	rus	buurt
beuk	keus	deur
buik	kus	duur
leuk	peul	geur
luit	pul	guur enz.

dan andere rijen met nog meer door elkaar gezette klanken.

Het zelfde doe ik met het werkwoord-schema.

Richard. Met rekenen : hij kent de optelling $5 + 2$ direct.

Dit is de structuur, die hij op de balken-kaart had, doch $3 + 2$ is moeilijk.

'k Heb hem de optel-tafel van 2 gegeven.

Mevr. D. klaagde, dat Kees nog zo spelde met het lezen.

Ik liet haar toen woorden uit de Nijmeegse test lezen en ze ontdekte, dat ze zelf ook stuk bij stukjes (analytisch) las

Kunst is, dat Kees kleine stukjes vlot leest, dan gaan samengestelde woorden ook.

Dan gaat hij niet meer klank + teken zeggen., doch lettergrepen.